

İÇİMİZDEN BİRİ

GÜNEY GÖNENÇ İLE ONURLU BİR YAŞAMIN KISA ÖYKÜSÜ

Söyleşi: Doç.Dr. Haluk TOSUN

• Hocam, özgeçmişinizden bize söz eder misiniz?

D1933'te Ankara'da doğdum. İlk, orta ve liseyi Ankara, Ordu ve İstanbul'da okudum. Küçük yaştan beri okumaya meraklıydım. Ayrıca matematiğe ve elektroniğe

çok düşkündüm, bunun sonucu olarak liseyi bitirince, İTÜ'ye girmek o günlerde başlıca emelimdi.

• O yıllardaki İTÜ'yü pek çok kişi gibi ben de hep merak etmişimdir. İTÜ sizin için neydi, nasıl bir yerdi?

D İstanbul Teknik Üniversitesine 1950'de girdim. O zamanlar ülkede tek bir teknik üniversite var, o da İTÜ... O nedenle olsa gerek, çok değerli, bugün adları artık efsaneleşmiş hocalarımız oldu İTÜ'de, örneğin Satih Murat Uzdilek, Jean Perrin ve Marie Curie'nin öğrencisi İlhami Cıvaoglu, Ratip Berker, Mustafa İnan, Tarık Özker, Mustafa Santur... Ayrıca, Hitler'den kaçıp Türkiye'ye gelen bilim adamları kuşağının son temsilcilerinden Hans Hominger ve Rudolf Weyrich... Burada şunu da ekleyeyim hemen, tüm yaşamımda gördüğüm en değerli bilim adamlarından birisi olan Ratip Berker'le sonradan yanında asistan olarak çalıştığım ve kendisinden çok şey öğrendiğim Mustafa Santur, 19601a askeri yönetim tarafından üniversiteden atıldılar. 1950'den önce İTÜ'ye giriş, lise bitirme derecesine göre idi. Ben giriş sınavı ile

alınan ilk öğrenciler arasındayım, Elektrik Fakültesi'ni sınavda dördüncü gelerek kazandım. Aklim fikrim elektrikte, radyoda olduğu için zayıf akıma ayrıldım. Bu radyo merakı yüzünden bir kere de polis tarafından başıldım ve yurttaki yatağımın üstünde gerçekleştirdiğim verici devresiyle birlikte yakalandım; eklemeye gerek var mı bilmiyorum, o zamanlar (şimdi de durum çok farklı sayılmaz) verici yapmaya teşebbüsle casusluk ve vatan hainliği eşanlamlıydı. Radyoya ve müziğe ilğim nedeniyle İTÜ Radyosu'nda üç yıl spikerlik yaptım. Batı müziği sevgisini buna borçluyum. Daha önce, Türk müziğine büyük ilgi duyuyordum, iki yıl İleri Türk Musikisi Konservatuarına devam etmiştim; burada Hüseyin Sadettin Arel'in ve Laika Karabay'in öğrencisi oldum. Benden bir sınıf büyük olan ve sonradan ODTÜ'nün mimarı olarak tanınacak olan Behruz Çihici ile birlikte tanbur çaldığımızı anımsıyorum. Türk müziğine ilğim hiç azalmadı, hâlâ da sürüyor, ama bu alandaki yeteneğimin doğal sonucu olarak, çok kötü bir amatör olmaktan bir milim ileriye gidemedim. Müziğe ve genel olarak sanata ilgi duyan arkadaşlarla İTÜ Sanat Kulübü'nü kurduk, yoğun etkinliklerde bulunduk. Kulüp, üstün yetenekli arkadaşların varlığıyla, özellikle tiyatro alanında büyük varlık gösterdi. Teknik Üniversite Tiyatrosu, Genç Oyuncular ve daha sonra Dostlar Tiyatrosu bu çalışmaların uzantısıdır. Sanat Kulübü çalışmalarından arkadaşlarımız arasında Atilla Alpöge, Günay Akarsu, Atilla Marizade ve Yılmaz Onay'ı özellikle anımsıyorum.

Dergimiz bir süredir 'İçimizden Biri' başlıklı bir bölüm yapıyor. Yayın. Kurulumuz bu sayıda bu bölüme, Güney Gönenç'i konuk etmeyi kararlaştırdınca söyleşiyi yapmaya ben talip oldum. Sevgili Güney Hocamızın o çok yönlü, çok renkli, gerek bilimde, müzikte, gerek eğitimcilikte, yazarlıkta gerekse de politikada ışıldayan kişiliğini, yuların gergefinde akü ve duyguyla dokuduğu birikimlerini, kimseden esirgemeyip demokratça dağıttığı dostluğunu, ağabeyliğini yeterince yansıtmak bir söyleşiyi yapma iddiasında olmadığımı hemen söylemeliyim. Bunun kolay olmadığını sanırım onu tanıyanlarda onaylayacaklardır. Eksiklikleri onun ve okuyucunun hoşgörüsünü düşününce daha kabul edilebilir görüyorum.

• Kitaba, sanata, edebiyata müziğe yakın va yoğun bir ilginiz var, bunu biliyoruz. Yaşamınızda kalıcı yeri ve önemi olan kitaplar mutlaka vardır. Bu konuda neler söylemek isterdiniz?

• Edebiyata ve müziğe babamın etkisiyle ilgi duymaya başladım, diyebilirim. İlk başlarda, özellikle halk şiirine düşkündüm. Yaşamımda beni en çok etkileyen birkaç kitaptan birisi olan Orhan Burian'ın "Kurtuluşun Sonrakiler" adlı şiir antolojisi elime geçti. Ortaokuldaydım, Cumhuriyet dönemi şairlerini, özellikle Nazım Hikmet'i ilk kez bu kitapla tanıdım ve sevdim. Sonraları, üniversite yıllarımda, ikinci Yeni'nin geliştiği dönemde, Turgut Uyar ve Cemal Süreya beni çok etkiledi. Birkaç arkadaşla birlikte "Dünyanın en Güzel Arabistanı'nı ve "üvercinka'yı adeta ezberlediğimizi anımsıyorum. Yaşamımda önemli etkisi olduğunu sandığım bir başka kitap da E.T.Bell'in "Büyük Matematikçiler" adlı yapıtıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın her nedense bir daha basmadığı bu kitap bana matematik sevgisini aşıladı.

• Ya, İTÜ'den mezun olduktan sonra, ODTÜ'ye gelinceye değin ve ODTÜ'nün ilk yıllarında nejer yaptınız? O yılların ODTÜ'sü nasıldı?

D İTÜ'yü bitirir bitirmez Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsünde asistan oldum. Hiç unutmam, maaşım net 200 Türk Lirasıydı. Daha sonra, ek görevli olarak. Maçka'dak) teknik okulda elektronik dersi verdim. 1959'da İTÜ'den ayrıldım, PTTde İstanbul Telefon Santralleri Başmühendisi olarak çalışmaya başladım. İki yıl sonra da serbest çalışmaya heves ederek PTPden ayrıldım ye Bankalar Caddesi'nde bir işyeri açtım.

Bu işyerinde iki yıla yakın sürdürdüğüm ve kişiliğimin bu iş için hiç de uygun olmadığını görerek mutsuz olduğum "serbest çalışma" ortamından kutlamanın yollarını ararken, Hakkı Oranç'ın ve 1980'li aramızdan ayrılan sevgili hocamız Mustafa Par-

lar'ın özendirme, ve üstelemeleri sonucunda ODTÜ'ye girdim; yıl 1962. O zaman ODTÜ, TBMM'nin bahçesindeki barakalardaydı; rektörlük de Müdafaa Caddesinde iki katlı bir binadaydı, sonra o bina yıkıldı, yerine Emekli Sandığı binası yapıldı. Yeni kurulmuş bir üniversite olarak ODTÜ, özellikle o ilk döneminde, İTÜ'lülere kucak açmıştı. Hepsini İTÜ'den sınıf arkadaşım olan Hakkı Oranç, Sevim Tan, Metin Akgün, Nejat İlgaz ve Ercüment Özizmir (ve diğer İTÜ'lü arkadaşlar, Ahmet Rümeli, Mümtaz Kızılyallı, Ayhan Türeli, Ersin Tulunay) ile birlikte ben de o coşku dolu yıllarda ODTÜ'de görev almış olmaktan, bir bakıma ODTÜ Elektrik Bölümü'ne' ilk harcı koyanlar arasında olmaktan mutluluk duyuyordum. Bizim bölüm, az önce de belirttiğim gibi bir küçük barakadan ibaretti. Kampüste Mimarlık Fakültesi binası kurulmuştu, sonra bugün İnşaat Mühendisliği bölümünü oluşturan binalardan biri yapıldı, ve biz, bütün Mühendislik Fakültesi olarak, o binaya taşındık. Dersler, sonradan sağlık merkezi olan, geçen yıla kadar da PTT olarak hizmet veren 4-5 odalı bir binada yapılıyordu. İlk elektronik deneylerine bakıyordum, sonra üçüncü sınıflara elektronik dersi vermeye başladım. O yıllardan söz ederken sevgili hocamız ve dekanımız Mustafa Parlar'ın eşine az rastlanır kişiliğini, özverili çabalarını ve Mühendislik Fakültesi'nin ve bölümümüzün kuruluş gelişmesindeki olağanüstü katkılarını özellikle anmak isterim.

Sonra NATO bursu kazanarak ABD'ye gittim; Brooklyn Polytechnicten M.S. aldım; 1968'te İngiltere'ye geçtim, Birmingham'daki Aston Üniversitesinde doktora yaptım ve 1970'te ODTÜ'ye döndüm. Mantıksal tasarım, sayısal çözümleme, anahtarlama devreleri, otomatlar kuramı gibi konularda dersler verdim. Bu arada, Hacettepe'de ve Karadeniz Teknikte de hocalık yaptım. Sayın İnönü'nün rektörlüğü sırasında ODTÜ Akademik Konsëyi üyeliğinde bulundum; kısa bir süre (tam 12 Mart günlerinde) Mühendislik Fakültesi Dekan Yardımcısı olarak görev yaptım.

" Odamızda yeni yönetim anlayışı 1970'de egemen oldu. Başlangıçta, dayanacağı mız önemli bir birikim yoktu. Bu nedenle birçok konuya elyordamıyla girdik ve öyle yürüdük. Daha sonra kollektif çalışmanın özverinin ve anlayışın getirdiği bir yetkinlik aşamasına ulaşabildik sanıyorum... "

1975'te Tüm Öğretim Üyeleri Derneği'nin kurucuları arasında yer aldım, derneğin ilk genel yönetim kurulu üyesi oldum. Yine bu sıralarda Türkiye Bilişim Derneği başkanı olarak bir dönem çalıştım, özellikle 70'li yılların ikinci yarısında ivme kazanan özerk ve demokratik üniversite mücadelesinin içinde yer aldım. Sözün burasında, bu mücadelede hep yan yana, omuz omuza savaştığımız (ve birlikte ders verdiğimiz Karadeniz Teknik'te kahpece vurulup öldürülen) can kardeşim Necdet Bulut'u özellikle anmak isityorum. ODTÜ'de 1977 Hasan Tan krizi sırasında üniversitenin maruz kaldığı baskı ve saldırılara karşı verilen mücadelede de Necdet'le birlikteydik. Bunu izleyen yıllarda Bedrettin Cömert, Doğan Öz, (babam gibi sevdiğim, zaten hepimizin "Bedri Baba" dediğimiz) sevgili hocam Bedri Karafakioğlu ve daha nice değerli insanımızı kahpe saldırılarda yitirdik... Gençlik günlerinde filizlenen, özellikle ABD'de gelişen, 12 Mart'ın çarkları arasında pekişen, sonrasında ete kemiğe bürünen toplumcu tercihin uzantısında, 1979 ara seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi'nden İstanbul-senatör adayı oldum.

• Sizi 70'lerin sonunda etkin politik tercihler noktasına getiren toplumca yaşam sürecinizin ilk biçimleniş aşamalarında ABD ve İngiltere'deki öğrenim yıllarınızın etkisi oldu mu?

D Evet, dünya görüşümün oluşmasında, doğrusu ABD'deki günlerimin büyük etkisi oldu. Ben ABD'ye gittiğimde bu ülke yoğun bir toplumsal hareketlilik içindeydi. Vietnam savaşı ve bu savaşa tepkiler doruk noktasındaydı. Doğal olarak bizler de bu canlılığı yaşadık. Brooklyn Polytechnicte ODTÜ'den gelen kalabalıkça bir grup oluşturuyorduk. Zaten bu okulu seçmemizin nedeni, rahmetli Parlar Hoca'nın da aynı okulda doktora yapmış olmasıydı. Brooklyn'den birkaç arkadaşla bir dergi çıkarma deneyimimiz oldu. "Ortam" adıyla üç sayı çıkarabildiğimiz bu derginin ardından New York

Türk Öğrenci Derneği'nin yönetimine seçildik. Başkanlığını benim yaptığım yönetim kurulunda Yakup Kepenek, Gürel Tüzün, Nazif Tepedelenlioğlu ve önder Yüksel de yer almıştı. New Yorkta Amerikan folk müziğini, özellikle toplumcu içerikli müziği, örneğin Woody Guthrie, Pete Seeger ve Weavers grubunun şarkılarını tanıdım. Burada, bana ilginç gelen bir anıma değineyim. Ben ABD'ye gittiğimde Türkiye'de Nazım Hikmet basılmıyordu, bu yüzden şiirlerinin çok büyük bir bölümünden hiç haberimiz yoktu. Bunlardan birini "kız çocuğu" şarkılaştırılmış biçimiy-le ilk kez Pete Seeger'dan dinlediğimde, bu şiirin kendi dilindeki özgün biçimini bilmeyen bir Türk olarak utanç duydum. Dayanamadım, oturup bu şiiri Türkçeye çevirdim. Aslını bugün hepimizin bildiği şiir şu biçime girdi:

*Geliyorum, her kapıda duruyorum
ama kimse duymuyor
ayak seslerimi*

*Vuruyorum kapılara ama kimse
beni görmüyor çünkü ölüyüm
ben*

*Ancak yedi yaşındayım ama
öldüm, Hiroşima'da,
çok oldu şimdi yedi yaşındayım,
aynen öldüğümdeki gibi
çocuklar öldü mü artık büyümezler
bilirsiniz,*

Bu uğraşlar İngiltere'de bulunduğum yıllarda da devam etti; 68-70 döneminde İngiltere Türk Öğrenci Dernekleri Federasyonu başkanlığını yürüttüm.

• Sevgili Güney Hoca, Elektrik Mühendisleri Odası'nda uzun, özverili ve çok üretken çalışmalarınızın' olduğunu biliyoruz. Adınızın Oda tarihinde çok ayrıcalıklı bir -yeri var. Şimdi de Yayın Kurulu'muzun btr üyesi olarak etkinliğinizi sürdürüyorsunuz. Oda'daki yaşamınızı bize anlatır mısınız?

D Odaya 1956'da üye oldum, 718 sicil numaralı üyeyim. 1961'de EMO İstanbul Şubesi kurulduğunda, ku-

rucu yönetim kurulu üyesi olarak bir yıl görev aldım. Sonra, ODTÜ'de çalışmaya başladıktan sonra bir yıl da Merkez Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundum. 1963'te Elektrik Mühendisliği Dergisi Yayın Kurulu Üyesi olarak, ertesi yıl da derginin Yazı İşleri Müdürü olarak çalıştım. İngiltere'den doktora' alıp döndüğümde (Şubat 1970) Odanın yönetimine yeni bir ekip seçilmişti: Yakın arkadaşım Nazif Tepedelenlioğlu Başkan Yardımcısıydı. Yönetim Kurulu'nun isteği üzerine Yayın Kurulu Başkanı ve derginin Yazı İşleri Müdürü oldum. "Sarı sayfaları içeren ilk sayımızı (sayı 159/160) 1970 Nisan'ında çıkarttık. Böylece dergi sayfalarını, toplumsal ve ekonomik sorunların değerlendirilmesine açmış olduk. Yayın etkinliğini, 12 Mart döneminin yoğun fırtınaları içinde sürdürdük. 1970'te seçilen ve günümüze değin gelen yeni yönetim geleneğinin başlatıcısı olan Yönetim Kurulunun yarısı 12 Mart döneminde içeri girdi. Ben dergide Yayın Kurulu Başkanı ya da üyesi olarak 12 Eylül'e kadar sürekli görev aldım. Bu da on yılı aşkın bir zamana dilimi oluyor. Bu on yıl içinde genel olarak TMMOB ve Oda bünyesinde, özel olarak oda dergimiz sayfalarında özgün teknik araştırmalar, mesleki sorunlar, bilimsel ve teknolojik incelemeler, açık oturumlar ve paneller; teknik dil sorunundan nükleer enerjiye, radyo-televizyondan uydu haberleşmesine, işçi sağlığı-iş güvenliğinden genel enerji sorunlarına kadar uzanan geniş bir alanda, bir bölümü sonradan birçok siyasi partinin programlarına girecek olan görüşler ürettik; öneriler ve çözüm yolları geliştirmeye çaba harcadık, bu konularda özel sayılar hazırladık. Şunu da belirteyim, salt "desibel" konusunda bir özel sayı çıkartacak kadar da konu ayrıntılarına girebiliyorduk.

Odamızda yeni yönetim anlayışı 1970'de egemen oldu. Başlangıçta, dayanacağımız önemli bir birikim yoktu, bu nedenle birçok konuya el yordamıyla girdik ve öyle yürüdük. Daha sonra kolektif çalışmanın özverinin ve arayışın getirdiği bir yetkinlik aşamasına ulaşabildik,

'Türkiye'deki barış mücadelesi, seri daha iyi bilirsin, zor bir dönemden geçiyordu. Yönetim Kurulu üyeleri içerdediler, biz de ikinci bir Barış Davası kapsamında sorguya çekiliyorduk. Barışın savunulması, bu durumda, değişik cephelerde birden yürüyecekti... fi

sanıyorum. Ulusal politikaların oluşturulmasında kamuoyu yaratılması, halkımızın doğru yönde bilinçlendirilmesi, kendi sektörümüzün sorunlarını genel ülke sorunları içerisinde görme ve anlama uğraşısı, bu dönemde odamızın en öne çıkarttığı çalışma ilkeleriydi.

• Şimdi bir de 12 Eylül günlerine gelelim. Size neler getirdi 12 Eylül?

D ilk olarak doçentliğe atanma başvurum reddedildi. Bilim jürisinden başarıyla geçtiğim ve doçentlik diplomasını aldığım halde, atanmam, gizli yapılan bir oylamayla ve hiçbir gerekçe gösterilmeksizin reddedildi. Bu ODTÜ tarihinde ilk kez oluyordu. Danıştay'a başvurdum; ama kararlarından sıkıntı duymuş olmalılar ki altı ay sonra yeni bir oylamayla kararlarını değiştirdiler. Bir süre sonra yeni çıkan YÖK yasasına dayanarak/sayın rektör beni Gaziantep'e atadı. Yedi ay sonra da 1402 sayılı yasanın "bölgelerinde genel güvenlik, asayiş veya kamu düzeni açısından çalışmaları sakıncalı görülen veya hizmetleri yararlı olmayan kamu personelinin" işlerine son verilmesine ve kamu hizmetlerinde bir daha çalıtırılmamasına ilişkin 2. maddesine dayanılarak işten atıldım. Ankara'ya dönünce 1981 Ocağında çıkarmaya başladığımız Bilim ve Sanat dergisinin Genel Yayın danışmanı oldum, bir yandan da Bilim ve Sanat yayınlarının editörlüğünü üstlendim. Bir ara İstanbul'a giderek Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi'nde danışman olarak çalıştım, 1985'te AnaBritannica'ya geçtim. ODTÜ'ye karşı İdare Mahke-

mesi'nde açtığım dava da bir yandan sürüyordu. Davayı kazandım, ama üniversite mahkeme kararını uygulamadı. Yeniden davalar açıldı, bunlar da kazanıldıktan ve sayın rektöre bunlar da uygulanmadığı takdirde'hapsini isteyeceğimiz hatırlatıldıktan sonra üniversitede göreve başladım ve işte bildiğin gibi, bu görevi sürdürüyorum.

• Sevgili Hocam, ülkemizin kapkaranlık bir dönemden geçtiği 1983 yılında Frédéric Joliot-Curie'nin yaşamöyküsünü anlatan "Hep Aranızda Olacağım" adlı kitabı yazdınız. Neydi sizi Joliot-Curie'yi yazmaya yöneltti?

• 1980'de Barış Derneği'nin Onur Kurulu'na Sadun Aren, Asım Bezirci, Adnan Cemgil, Halit Çelenk, Güner Eliçin, Doğan Görsev, Jülide Gülizar, Ertuğrul Günay, Beria Onger, Ruhi Su, Vedat Türkali, Kemal Türkler, Süleyman Üstün ve Samiye Yalıtım ile birlikte seçilmiştim. Kitabı yazdığım sırada Türkiye'deki barış mücadelesi, sen daha iyi bilirsin, zor bir dönemden geçiyordu. Yönetim Kurulu üyeleri içerdediler, biz de ikinci bir Barış Davası kapsamında sorguya çekiliyorduk. Barışın savunulması, bu durumda, değişik cephelerde birden yürüyecekti. Joliot-Curie, Dünya Barış Konseyi'nin kurucusu ve ilk başkanıydı. Dört ferdî beş Nobel ödülü almış bir aileden gelen son derece saygın bir bilim adamı idi. örgütlü barış hareketinin başlangıcını, içinden geçtiği süreçleri, birikimlerini Joliot'un yaşamı ekseninde ele almanın, hareketin köklülüğünü sergilemenin, özellikle o zor günlerde hepimize güç katacağını düşündüm. Sonradan bu düşüncemde pek de yanlış olduğumu gördüm.

• Benim ve daha pek çok tanıdığım, tanımadığım insanın dünyaya bakışını biçimlemede, bizlere yurt ve insan sevgisi aşulamakta birincil rollerden birini oynayan sevgili Güney Hocam, zenginliklerinizi bizlerle paylaştığınız için size teşekkür ediyorum,